

Universiteit
Leiden
The Netherlands

The Wenzi: creation and manipulation of a Chinese philosophical text

Els, P. van

Citation

Els, P. van. (2006, May 29). *The Wenzi: creation and manipulation of a Chinese philosophical text*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4428>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4428>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De *Wénzǐ*: schepping en bewerking van een Chinese filosofische tekst

In 1973 vonden archeologen nabij Dìngzhōu (provincie Héběi, China) in een graf uit de Hàn-dynastie (206 BCE-220 CE) enkele duizenden beschreven bamboelatjes. Omdat de tombe eeuwen eerder al bezocht was door grafrovers die met hun toortsen onbedoeld brand stichtten in de houten grafkamers, was een onbekend aantal latjes verloren gegaan, terwijl overgebleven latjes zwartgeblakerd, gebroken en door elkaar zijn geraakt. Toch wisten Chinese specialisten in die bamboefragmenten de overblijfselen van acht teksten te herkennen. Eén daarvan is de *Wénzǐ*.

De bamboe *Wénzǐ* bestaat uit 277 gebroken en verkoolde latjes met daarop 2799 tekens. Het manuscript bewijst dat in 55 BCE, het jaar waarin de tombe vermoedelijk werd gesloten, een tekst bestond met de naam *Wénzǐ* en toont aan dat die *Wénzǐ* hemelsbreed verschilt van de tekst die is overgeleverd onder de naam *Wénzǐ*. De meeste geleerden beschouwen de bamboe *Wénzǐ* en de overgeleverde *Wénzǐ* als één en dezelfde tekst, wat leidt tot problematische redeneringen: conclusies over het bamboe manuscript gelden niet automatisch voor de overgeleverde tekst en omgekeerd. Dit proefschrift gaat daarentegen uit van twee gerelateerde maar fundamenteel verschillende *Wénzǐ*'s: de oorspronkelijke *Wénzǐ*, waarvan het bamboe manuscript de enige overgebleven versie is, en de overgeleverde *Wénzǐ*, tot 1973 de enige *Wénzǐ* waarvan het bestaan bekend was. In dit proefschrift worden de beide *Wénzǐ*'s dan ook afzonderlijk bestudeerd.

Na de grafvondst (Hoofdstuk 1) en het bamboe manuscript (Hoofdstuk 2), bespreek ik in Hoofdstuk 3 de datering van de oorspronkelijke *Wénzǐ*, de namen van de twee protagonisten in de tekst en de identiteit van de auteur. De meeste vakgenoten nemen zonder meer aan dat de oorspronkelijke *Wénzǐ* dateert uit de Periode van de Strijdende Staten (453-221 BCE), de gouden eeuw van de Chinese filosofie. Enkele Chinese specialisten hebben echter recent bewijs geleverd dat de tekst dateert uit de Hàn-dynastie. Voortbouwend op hun inzichten poneer ik de hypothese dat de tekst is geschreven in de rumoerige periode waarin Keizerin-weduwe Dòu aan de macht was (ca. 179-135 BCE). Voorts laat ik zien dat de twee protagonisten in de tekst, Koning Píng en Wénzǐ, verwijzen naar de eerste heerser van de Oostelijke Zhōu dynastie (770-256 BCE) en diens adviseur, en dat hun namen staan voor een belangrijk thema in de tekst: *píng* betekent namelijk 'vrede' en *wén* is in de betekenis van 'beschaving'

ook een antoniem voor agressiviteit en krijgshaftigheid. Over de auteur van de oorspronkelijke *Wénzǐ* weten we niets. Terwijl vakgenoten naarstig de historische identiteit van de auteur proberen te achterhalen, laat ik zien dat het wetenschappelijk interessanter is om na te gaan waarom deze persoon schreef onder het pseudoniem Wénzǐ. De auteur, die zijn politiek-filosofische kritiek op de huidige tijd vatte in een historische allegorie, leefde waarschijnlijk in een tijd waarin directe kritiek op de vorst levensgevaarlijk was. De rumoerige periode van Keizerin-weduwe Dòu was zo'n tijd.

In Hoofdstuk 4 bespreek ik de filosofie van de oorspronkelijke *Wénzǐ*. Voor een helder inzicht in de filosofie van de 277 gebroken bamboelatjes moeten we eerst kijken naar twee kenmerkende eigenschappen van het manuscript: de grote hoeveelheid (filosofische) concepten en de opmerkelijke discursieve structuur. Deze eigenschappen tonen aan dat de *Wénzǐ* concepten ontleent aan een veelheid aan oudere en soms tegenstrijdige teksten en deze van nieuwe definities voorziet. Zo probeert de auteur lezers van uiteenlopende politiek-filosofische overtuigingen te overtuigen van zijn politiek-filosofische agenda.

Hoofdstuk 5 gaat over de drastische herziening van de *Wénzǐ*. Op zeker moment heeft iemand namelijk lange passages aan de oorspronkelijke *Wénzǐ* toegevoegd, dialogen veranderd in monologen, de protagonisten veranderd van Koning Píng en diens adviseur Wénzǐ in Lǎozǐ en diens leerling Wénzǐ, de tekst opnieuw ingedeeld en elk hoofdstuk een nieuwe titel gegeven.

In Hoofdstuk 6 laat ik zien waaruit de herziene tekst is opgebouwd. De overgeleverde *Wénzǐ* bestaat uit fragmenten uit de oorspronkelijke *Wénzǐ*, een groot aantal passages ontnomen aan de *Huáinánzǐ* (een omvangrijk politiek-filosofische werk dat rond 139 BCE is geschreven onder auspiciën van de Koning van Huáinán), en korte passages uit andere teksten. Al deze passages zijn zo aangepast dat hun oorsprong niet eenvoudig te achterhalen is.

Hoofdstuk 7 laat zien dat deze grondige herziening heeft plaatsgevonden in de derde eeuw CE, aan het einde van de Hàn-dynastie of iets later, toen het daoïsme na een lange overwegend confucianistische periode weer aan invloed won. Wie de tekst heeft herzien valt niet te achterhalen. We weten alleen dat deze persoon geïnteresseerd was in daoïstische geschriften en vermoedelijk toegang had tot de keizerlijke bibliotheek.

Hoofdstuk 8 toont aan dat de overgeleverde *Wénzǐ* niet zomaar een vervalsing is, maar een poging de wereld van de geletterden te voorzien van indrukwekkende daoïstische geschriften. De oorspronkelijke *Wénzǐ* was toen in de vergetelheid geraakt en de *Huáinánzǐ* stond als “eclectisch” te boek. Vandaar dat de anonieme redacteur die twee teksten heeft samengevoegd en het resultaat heeft voorzien van een onmiskenbare daoïstische deklaag. De nieuwe *Wénzǐ* was waarschijnlijk niet alleen bedoeld als tegenhanger van het tanende confucianisme of het opkomende boeddhisme, maar ook tegen het groeiende religieuze daoïsme, dat Laozi zag als godheid en niet als filosoof.

In Hoofdstuk 9 verschuift de nadruk van *intentio auctoris* naar *intentio lectoris*, en ga ik na hoe de overgeleverde *Wénzǐ* doorheen de Chinese geschiedenis werd ontvangen. Ik onderscheid drie perioden met elk een eigen waardering van de overgeleverde *Wénzǐ*. In de eerste periode, van de 3e tot de 11e eeuw, vormt de tekst een integraal onderdeel van een levende traditie. De *Wénzǐ* werd toen beschouwd als authentiek en voor de lezer direct functioneel en als zodanig overgeleverd, bestudeerd, besproken, geciteerd en geprezen. In de tweede periode, van de 12e eeuw tot de Dingzhōu vondst in 1973, werd de *Wénzǐ* in literaire, filosofische, politieke of religieuze debatten niet langer gezien als direct relevant voor de eigen beleving van de wereld. De tekst werd onderwerp van kritische studie door geleerden en door hen verworpen als een vervalsing. De derde fase, ingeluid door de vondst van het bamboe manuscript, leidde tot een herwaardering van de tekst. De *Wénzǐ* werd weer gezien als een authentiek, eeuwenoud en waardevol geschrift. Als studie van de *Wénzǐ*'s receptiegeschiedenis geeft Hoofdstuk 9 dus te denken over concepten als auteurschap, authenticiteit, tekstbeleving en tekstwaardering in de Chinese geschiedenis, en nodigt het uit tot reflectie op de eigen (“Westerse”, “moderne”) traditie.